

Time:- 2 hrs.

Marks:- 60

- Note:-
1. All questions are compulsory.
 2. All questions carry equal marks.
 3. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1. Answer Any Two of the following. 15

- a) Write the meaning and role of Trade Unions.
- b) What is the impact of unions on productivity and wages?
- c) Discuss the role of Employment Security and Efficiency in Industrial Relations.

Q.2. Answer Any Two of the following. 15

- a) Write the Class Conflict Approach to Industrial Relations.
- b) Examine the scientific management system of Taylorism.
- c) Explain the problems of Organised and Unorganised Labour in India.

Q.3. Answer Any Two of the following. 15

- a) Examine the growth and structure of Trade Unions in India.
- b) Briefly explain the various forms of conflict.
- c) Write the causes of Industrial Disputes.

Q.4. Answer Any Two of the following. 15

- a) Explain the Pre and Post Reform scenario of labour policy in India.
- b) Examine the Non-Statutory measures to settle industrial disputes.
- c) Write a note on Occupational Safety and Health Management Systems.

मराठी रूपांतर

वेळ:- २ तास

गुण:- ६०

- सूचना :- १. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

- अ. कामगार संघटनांचा अर्थ आणि भूमिका लिहा.
ब. उत्पादकता आणि वेतनावर संघटनेचा काय परिणाम होतो?
क. औद्योगिक संबंधांमध्ये रोजगार सुरक्षा आणि कार्यक्षमतेच्या भूमिकेवर चर्चा करा.

प्र.२. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

- अ. औद्योगिक संबंधांचा वर्गसंघर्ष दृष्टिकोन लिहा.
ब. टेलरिझमच्या वैज्ञानिक व्यवस्थापन प्रणालीचे परीक्षण करा.
क. भारतातील संघटित आणि असंघटित कामगारांच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

- अ. भारतातील कामगार संघटनांची वाढ आणि त्यांच्या रचना स्पष्ट करा.
ब. संघर्षाचे विविध प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.
क. औद्योगिक विवादांची कारणे लिहा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१५

- अ. भारतातील कामगार धोरणाची सुधारणापूर्व आणि नंतरची परिस्थिती स्पष्ट करा.
ब. औद्योगिक विवादांचे निराकरण करण्यासाठी असलेल्या गैर-वैधानिक उपायांचे परीक्षण करा.
क. व्यावसायिक सुरक्षा आणि आरोग्य व्यवस्थापन प्रणालीवर टीप लिहा.
